
Državni izpitni center

M 0 8 2 6 3 1 1 2

JESENSKI IZPITNI ROK

SODOBNI PLES

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Petek, 29. avgust 2008

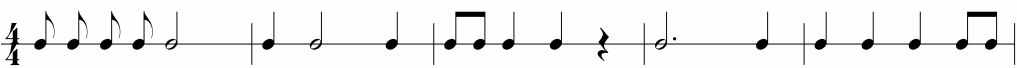
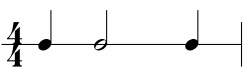
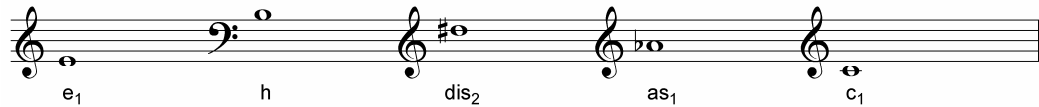

SPLOŠNA MATURA

---

1. 5 točk
2. 5 točk
3. 2 točki
4. C Maple Leaf Rag 5 točk
5. 5 točk
6. 5 točk
7. Koreografija: Michael Fokin
Glasba: Igor Stravinski
Kraj prve izvedbe: Pariz
Leto prve izvedbe: 1910 4 točke
8. B večglasje 1 točka
9. A Petruška 1 točka
10. B Claude Debussy 1 točka
11. A Krožni skupinski ples petdesetih plesalcev. 1 točka

12. Ena od najbolj znanih japonskih oblik gledališča. Gledališče **NO** se dogaja na štirikotnem prostoru, omejenem s štirimi stebri in tempeljsko streho. Tla so narejena iz posebnega lesa, da lahko odzvanjajo stopinje plesalca in tako dajejo predstavi ritem. Na levi strani odra so pevci, na zgornji levi pa hiša za glasbenike. Čez je položen dolg mostiček, po katerem igralci prehajajo na desno stran odra. Zadnja stran odra je poslikana, vedno je to borovo drevo. Ob mostičku na desni strani, s katerega prihajajo igralci, so prav tako tri borova drevesa, ki simbolizirajo nebesa, zemljo in človeštvo.
- Nastopajo trije karakterji: šite (glavni junak), ouaki (razlagalec, asistent, druga oseba), včasih je vpleten v igro še kjogen (s šalami zmanjšuje napetost v predstavi) in tsure (pomočnik, ki molči). Šite je ponavadi tisti, ki pleše, ouaki ob strani razlaga okoliščine, ki pripeljejo do plesa. Vse podpira zbor: 10–12 mož.
- Urjenje igralca: začne se s sedmimi leti, do 12. leta se učijo plesa in recitacije. Šele pri 18 letih se pokaže izurjenost, saj pravijo, da takrat izgubijo otroški čar. Pri 24, 25 je največja verjetnost, da se prevzamejo, ko jih začnejo hvaliti. Šele pri 35 se pokaže pravi igralec. Če do takrat ni osvojil celotnega cesarstva, potem nikoli ne bo popoln. Če je pri 45 še priljubljen, je to dokaz, da je resničen mojster. Pri 50 letih ima pravi mojster igre NO še vedno čar, čeprav ne igra več aktivnih borbenih vlog.

*Opis forme 2 točki
opis likov 1 točka
opis urjenja 1 točka
skupaj 4 točke*

13. Mrtvaški ples v Hrastovljah. Smrt pleše z ljudmi v krogu od zibelke do groba. Nihče ni varen pred njo, ne revež ne plemenitaš. Vsi plešejo, kakor jim narekuje, in smrt jih tudi vodi. Tovrstna metafora izraža krščansko prepričanje o ničvrednosti tukajšnjega življenja in upanje v večno življenje. Zelo znamenita freska v Hrastovljah je ena najlepših upodobitev mrtvaškega plesa.

*Poimenovanje 1 točka
opis 2 točki
skupaj 3 točke*

14. Isadora Duncan, Loie Fueller, Ted Shawn

3 točke

15. a) John Cage, Gavin Bryars, David Tudor, Morton Feldman

3 točke

b) Značilnosti:

Bil je solist v Company of Martha Graham. Kmalu je začel tudi samostojno koreografsko pot. Svoje prvo delo v sodelovanju z glasbenikom Johnom Cageem je predstavil aprila leta 1944 v New Yorku. Cunningham je svoja solistična in skupinska dela nato predstavljal na letnih koncertih, dokler ni leta 1953 v Black Mountain Collegeu ustanovil Merce Cunningham Dance Company in zanjo ustvaril več kakor 150 predstav.

Okrog sebe je zbral največje osebnosti in inovatorje svoje dobe, kakršni so avantgardistični glasbenik John Cage, ter vizualni umetniki Robert Rauschenberg, Jasper Jones, Frank Stella in Andy Warhol. Nekateri ga označujejo kot revolucionarja giba, prostora in časa. Išče nove poti za ples v prostoru in času ter raziskuje njegov odnos do glasbe, slikarstva in kiparstva, kar se izraža v scenografijah.

Cunningham je začel samostojno pot v času abstraktnega ekspresionizma, katerega predstavnik je bil Jackson Pollock in s katerim je imela veliko skupnega tudi moderna plesna tehnika, imenovana graham. Značilnosti plesnega ustvarjanja M. Graham so bile naravnost, spontanost, prepuščanje občutkom, iskanje notranjih čustvenih impulzov, prepletenost plesa z glasbo. Abstraktni ekspresionizem je bolj poudarjal pomembnost ustvarjalnega procesa umetniškega izdelka kot gledanje samega rezultata. Pollock je zasnoval slikanje kot ples, kar se da neposreden, spontan, ekstatičen. Temu po robu se je postavil Rauschenberg leta 1957 z razvpito »dvojno sliko«
Factum. Prvo je v slogu abstraktnega ekspresionizma ustvaril spontano, druga je bila natančno poustvarjeni dvojnik. S tem je želel dokazati, da izdelek ni nujno odvisen od procesa.

Podobno je njegov občudovalec Cunningham pretrgal s svojo učiteljico Grahamovo. Njegova dela so bila bolj baletna, hitra, lahkotna, ironična, brez ekspresivnih in simboličnih prvin.

Rauschenberg je postal Cunninghamov scenograf. Njuna umetnost je vztrajala pri ohranjanju ironične razdalje do sveta, zlasti »naravnega« sveta, pri ločenosti od njega. Abstraktni ekspresionizem in moderni ples sta izhajala iz Freudovega prepričanja, da pod »kulturnim« egom leži »naravni« id. Za vzpostavitev stika z naravnim pa je treba opustiti razumskost. Rauschenberg in Cunningham pa sta se lotila kritičnega preučevanja tistega, kar občutimo kot naravno (to namreč ni nujno tudi res naravno, lahko je le rezultat kulturnih vsiljevanj), in se mu nista želela predajati.

Koreografija, glasba (njegov stalni sodelovec je bil John Cage) in scenografija nastajajo v osami in se pogosto srečajo šele na prvi predstavi. Med njimi ni medsebojnega vpliva. Namen scenografije, osvetljave in glasbe je oviranje pasivnega vsrkavanja koreografije. To načelo je močno zastopano v predstavah *Tread*, *Winterbranch* (1964), *Scramble* (1967) in *Walkaround Time* (1968).

Njegovih plesalcev ne spravlja v gibanje glasba, temveč premislek. Vztrajal je, da je treba koreografijo rešiti odvisnosti od glasbe. Pri njem obstajata gib in zvok neodvisno eden od drugega. Soobstajata, toda ne vplivata eden na drugega.

V svojih predstavah poruši razmerje zbor-solist. Ne spoštuje starih hierarhij odrske organizacije, pri katerih plesalci v ospredju samodejno pritegnejo našo pozornost. Noče nam govoriti, kaj gledati in kaj poslušati. Uveljavi prostorsko in časovno razsrediščenost koreografske in glasbene kompozicije, v kateri noben element ni pomembnejši od drugih.

Veliko se ukvarja z iskanjem svežih gibalnih kombinacij. Pri tem uporablja metodo naključja. Z njo določa kombinacije, včasih tudi trajanje in smer gibov. Tako pride do nenavadnih gibalnih sklopov in doseže, da so najbolj običajni gibi videti popolnoma drugačni. Izvajajo jih počasneje ali v drugo smer. Mirovanje ni pavza, temveč aktivni del koreografije z določeno časovno vrednostjo.

LIFEFORMS – Od leta 1989 ustvarja nov ples z računalnikom. LifeForms je računalniški program, na podlagi katerega je nastala predstava *Trackers*. Za vsak element plesa je računalnik ponudil menu mnogovrstnih možnosti za izbiro. Program nariše točko gibanja v času in prostoru:

- okno, ki dovoljuje ustvarjanje gibalnih sekvenc za posameznega plesalca;
- prostorsko okno, ki dovoljuje skupini plesalcev razvrstitev in ureditev v prostoru;
- časovno okno, kjer je plesalčeva gibalna sekvenca premaknjena in urejena v prostoru.

Življenjepis 1 točka

sodelavci 1 točka

pomen njegovega dela 2 točki

opis Lifeforms 1 točka

skupaj b) 5 točk

Skupaj 8 točk

16. a) V letih od 1960 do 1970.

1 točka

b) Zgodnji postmodernistični koreografi so kot ples predstavljali igre, šport, tekmovanja, preprosta akta hoje in teka, gibe, ki jih zahteva igranje glasbe in predavanje, celo gibanje filma in mentalno akcijo jezika. Menili so, da ples ni ples zaradi svoje vsebine, temveč zaradi konteksta, to je, preprosto zato, ker je zamišljen kot ples.

2 točki

c) Po letu 1973 se je odprlo novo izpraševanje v plesu, ki so ga podprli eksperimenti iz šestdesetih; pojavil se je prepoznaven slog, ki je reduktiven, praktičen, objektivni. Prizemljen. Ekspresivni elementi, kakršni so glasba, posebna osvetljava, kostumi, rekviziti ..., so se umaknili iz plesa. Nastopajoči so nosili funkcionalna oblačila – trenirke, majice, vsakdanja oblačila – ter v tišini plesali v močno osvetljenih prostorih. Strukturne prvine, kakršne so ponavljanje in obrati, matematični sistemi, geometrijske oblike ter primerjava in kontrast, so omogočile poglobljanje v čist, pogosto preprost gib.

3 točke

d) Narava, zgodovina in funkcija plesa in njegovih struktur.

3 točke

e) Zgodovinske reference, nova raba časa, prostora in telesa, problemi, povezani z definiranjem plesa.

3 točke

Skupaj 12 točk

17. Medley, Tank Dive, Big Berta

3 točke

18. Pri performansu gre za izstop umetnika iz samote ateljeja in prikaz samega procesa nastajanja umetnine. Ta definicija je okvir, ki vzpostavlja vez med likovno umetnostjo in performansom. Gre namreč za umetniško obliko, ki je ne moremo natančno uvrstiti ne v odrske ne v vizualne umetnosti. Uporablja tudi elemente plesa, gledališča in glasbe. Začne se z avantgardističnimi dogodki (npr. futurističnimi seratami in dadaističnimi nastopi) in se razvije v Ameriki v šestdesetih in sedemdesetih letih. Performans je zelo aktualen umetniški dogodek, ki se odpoveduje tradicionalnim in vsem drugim konvencijam. Išče nove oblike, nova razmerja med gledalcem in izvajalcem, med umetniškimi elementi in načini.

Subjekt performansa je umetnik sam, umetnik kot umetnina. Sloni na telesu izvajalca – umetnika. Telo in dogajanje sta v vzajemnem odnosu: telo proizvaja performans, performans pa istočasno proizvaja telo v subjekt, v umetnino. Roland Barthes je zapisal, da je gledališče edina figurativna umetnost, ki uporablja živo telo. Performans je edina umetnost, v kateri se telesno zlijeta umetnik in umetnina, torej umetnik – avtor s svojo idejo in izvajalec – umetnina, ki udejanja idejo, zapiše Emil Hrvatin v knjigi Ponavljanje, norost, disciplina, Celostna umetnina Fabre. Performans ima tri razsežnosti: dogodek, ostanek in telo umetnika kot umetnina.

4 točke

19. Disciplina – energija

Wim uporablja telo kot izvor nenapovedljivih, nepričakovanih in nekontroliranih reakcij. Po drugi strani pa zahteva tudi disciplino telesa. Osredotoča se na njegovo moč in energijo.

2 točki

Virtuoznost – ranljivost

Njegovi performansi so dramatizacija nevarnosti in tveganja telesa. Plesalec potiska svoje telo do limitov njegove zmogljivosti in dlje. V danem trenutku mora popolnoma zaupati lastnim instinktivnim reakcijam in reakcijam drugih teles na odru. V njegovem svetu je telo vedno izpostavljeno, na robu, na katerem veljajo pravila in izračuni. Kompleksnost organizacije prostora in časa je natančno preštudirana in popolna, koreografija pa daje vtis izredne težavnosti. Navidezna katastrofa prisili telo v preskušanje skrajnih meja zmogljivosti in vztrajnosti, hkrati pa v prepoznavanje in sprejemanje lastne ranljivosti. Virtuoznost vključuje moč in ranljivost telesa, nadzor in predajo. Sprehaja se po mejnem pasu med varnostjo in ranljivostjo, česar metafora postane slepota. Tudi starost je zunanji kazalec ranljivosti in telesnih omejitev.

2 točki

Aktivno – pasivno

Telo je podvrženo kompleksnim izmenjavam med aktivnostjo in pasivnostjo, med močjo in nebogljenostjo. Sicer močna telesa so večkrat prikazana kot neaktivni objekti, predani nemilosti. Pomembno je nasprotje horizontalno – vertikalno. Vertikalno telo ima kontrolo. Horizontalno telo je predano (lahko spancu, utrujenosti, bolečini, smrti ...).

2 točki

Skupaj 6 točk

20. Pina Bausch, Kurt Jooss, Johan Kresnik, Gerhard Bohner, Sasha Waltz, Anna Teresa de Keersmaecker, Wim Vandekeybus, DV8, Josef Nadj ...

3 točke

21. a) Z eno osjo (tečajasti in čepasti ali kolesasti sklep), z dvema osema (jajčasti in sedlasti sklep) in s tremi ali več osmi (kroglasti sklep).

3 točke

- b) (izbere eno možnost):

- Komolčni sklep, sestavljen iz dveh sklepov (med nadlaktnico in podlaktnico ter nadlaktnico in koželjnico). Možna dva giba: upogibanje (fleksija) in iztegovanje (ekstenzija).
- Skočni sklep se deli na zgornji (med golenico in mečnico ter skočnico) in spodnji sklep (med nartičnimi kostmi, skočnico, petnico in čolničkom). Možni gibi: upogibanje (fleksija), iztegovanje (ekstenzija), obračanje navzven (supinatio) in obračanje navznoter (pronatio).
- Kolenski sklep je sestavljen iz stegenice, golenice, pogačice. Možni gibi: upogib (fleksija), iztegovanje (ekstenzija) in vrtenje (rotacija).

Izbira 1 točka

sestava 3 točke

možnosti gibanja 2 točki

skupaj 9 točk

22. Tvorba in izločanje žolča.

Sodelovanje v presnovi ogljikovih hidratov, maščob in beljakovin.

Shranjevanje glikogena.

Razstrupljanje organizma.

Vsaj tri navedene funkcije 3 točke

23. Burzitis je vnetje sluznega mešička (med tetivami in kostmi), ki se pojavlja kot pogosta kronična težava pri kolenu (npr. pogosti padci na koleno). Pri vnetju je burza zelo boleča. Ukrepamo s prilagoditvijo aktivnosti, s hlajenjem, nesteroidnimi antirevmatiki, včasih tudi injkcijami steroidov v burzo.

Opis 2 točki

ustrezni ukrepi 2 točki

skupaj 4 točke

24. Podmehurnica ali prostata je moška spolna žleza in je v ženskem telesu ni.

1 točka

25. Središče za hotene gibe je v motoričnem korteksu v čelnem režnju, pred centralno brazdo, ki loči čelni in temenski reženj.

Poimenovanje 1 točka

določitev položaja 1 točka

skupaj 2 točki